EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

الخشوع في الصلاة

Al-Khushūʿ fī al-ṣalāh

Smerenia în rugăciune

Ibn Rajab al-Ḥanbalī

INSTITUTUL TAWHID
tawhid.ro

Ibn Rajab al-Ḥanbalī

Smerenia în rugăciune

الخشوع في الصلاة

Al-Khushūʿ fī al-ṣalāh

Institutul Tawhid
România · 2026

Titlul original: الخشوع في الصلاة
Ediția I
Ediția-sursă: Al-Khushūʿ fī al-ṣalāh, al-Maktabah al-ʿAbbāsiyyah al-Ḥadīthah, Cairo.
Institutul Tawhid · https://www.tawhid.ro

Cuprins

1 Smerenia inimii 1
2 Smerenia în rugăciune 15
3 Smerenia în rugă și stăruința în cerere 23
4 Sărăcia inimii și adevărata modestie 26
5 Cinstea de a fi rob al lui Allah 29
Glosar 33
Bibliografie 34
Indice 35

1 Smerenia inimii

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător. De la El cerem ajutor, iar lauda Îi aparține lui Allah, Stăpânul lumilor.

Laudă lui Allah, Cel care alină inimile zdrobite de dragul Lui și care, prin harul Său, iartă păcatele celor ce-I cer iertare. Mărturisesc că nu există altă divinitate vrednică de adorare în afară de Allah, Unicul, fără asociat, și că nimic nu este asemenea Lui. Mărturisesc că Muḥammad este robul și Trimisul Său. L-a trimis cu călăuzirea și religia adevărului, pentru a o face să biruiască asupra oricărei religii. I-a dat să aleagă între a fi un profet-rege și a fi un rob-trimis, iar el a ales rangul de rob împreună cu misiunea de trimis. Obișnuia să spună: „O, Allah, fă-mă să trăiesc sărman, fă-mă să mor sărman și adună-mă la înviere în ceata sărmanilor!", arătând astfel cinstea și virtutea acestui rang. Allah să-i dăruiască binecuvântare și pace lui, familiei sale, companionilor săi și celor ce se țin strâns de funia sa.[1]

Așadar, Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul, îi laudă în Cartea Sa pe cei care I se supun cu smerenie[2], ale căror inimi sunt zdrobite înaintea măreției Sale și care se pleacă și se smeresc înaintea ei. Allah Preaînaltul spune:

1 Relatare considerată slabă de Ṭāriq ibn ʿĀṭif Ḥijāzī, adnotări la Al-Dhull wa-l -inkisār li-l-ʿAzīz al-Jabbār, p. 30, nota 2. Autorul precizează mai jos slăbiciunea lanțului relatării lui Anas.

2 Ikhbāt înseamnă smerenie și modestie.

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا۟ يُسَـٰرِعُونَ فِى ٱلْخَيْرَٰتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا۟ لَنَا خَـٰشِعِينَ﴾

Ei se grăbeau spre faptele bune, Ne chemau cu nădejde și teamă și erau smeriți înaintea Noastră.

Coranul, 21:90

Și spune:

﴿وَٱلْخَـٰشِعِينَ وَٱلْخَـٰشِعَـٰتِ﴾

Bărbații smeriți și femeile smerite

Coranul, 33:35

până la cuvintele Sale:

﴿أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾

Allah le-a pregătit iertare și o răsplată măreață.

Coranul, 33:35

El îi descrie pe credincioși ca fiind smeriți înaintea Lui în cea mai de seamă dintre adorările lor, pe care o păzesc cu grijă, spunând:

﴿قَدْ أَفْلَحَ ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ هُمْ فِى صَلَاتِهِمْ خَـٰشِعُونَ﴾

Cu adevărat, au izbândit credincioșii, cei care sunt smeriți în rugăciunea lor.

Coranul, 23:1-2

Pe cei cărora li s-a dat cunoașterea îi descrie ca fiind smeriți atunci când aud Cuvântul Său:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ مِن قَبۡلِهِۦٓ إِذَا يُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ يَخِرُّونَ لِلۡأَذۡقَانِ سُجَّدٗا وَيَقُولُونَ سُبۡحَٰنَ رَبِّنَآ إِن كَانَ وَعۡدُ رَبِّنَا لَمَفۡعُولٗا وَيَخِرُّونَ لِلۡأَذۡقَانِ يَبۡكُونَ وَيَزِيدُهُمۡ خُشُوعٗا﴾

Cei cărora li s-a dat cunoașterea înaintea lui, atunci când li se recită, cad cu fețele la pământ, prosternându-se, și spun: „Slavă Stăpânului nostru! Făgăduința Stăpânului nostru se împlinește negreșit!” Ei cad cu fețele la pământ, plângând, iar acesta le sporește smerenia.

Coranul, 17:107-109

Temelia smereniei este blândețea inimii, sensibilitatea, liniștea, supunerea, zdrobirea și ardoarea ei. Când inima se smerește, toate mădularele și părțile trupului o urmează în smerenie, fiindcă ele îi sunt supuse. Profetul ﷺ a spus:

„În trup există o bucată de carne: dacă ea este sănătoasă, întregul trup este sănătos, iar dacă ea se strică, întregul trup se strică. Aceasta este inima.”

Când inima se smerește, se smeresc auzul, văzul, capul, fața, celelalte mădulare și tot ceea ce pornește de la ele, până și vorbirea. De aceea, în înclinarea din rugăciune, Profetul ﷺ spunea:

„Ție Ți s-au supus cu smerenie auzul meu, văzul meu, măduva mea și oasele mele.”

Într-o altă relatare: *„Și tot ceea ce poartă picioarele mele.”*

Unul dintre înaintași a văzut un om care se juca cu mâna în timpul rugăciunii și a spus: „Dacă inima lui s-ar fi smerit, i s-ar fi smerit și mădularele.” Aceasta s-a relatat de la Ḥudhayfah — Allah să fie mulțumit de el — și de la Saʿīd ibn al-Musayyib. Se relatează

și ca vorbă atribuită Profetului ﷺ, însă printr-un lanț de transmitere care nu este autentic.[3]

Al-Masʿūdī a relatat de la Abū Sinān, de la cel care i-a povestit de la ʿAlī ibn Abī Ṭālib — Allah să fie mulțumit de el — că acesta a spus despre cuvintele Celui Preaînalt *„cei care sunt smeriți în rugăciunea lor"*: *„Este smerenia inimii, să fii blând cu musulmanul și să nu te întorci în timpul rugăciunii."* ʿAṭāʾ ibn al-Sāʾib a relatat de la un bărbat, de la ʿAlī — Allah să fie mulțumit de el: *„Smerenia este smerenia inimii și să nu te întorci nici la dreapta, nici la stânga."*

ʿAlī ibn Abī Ṭalḥah a relatat de la Ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de amândoi — că, despre cuvintele *„cei care sunt smeriți în rugăciunea lor"*, a spus: *„Temători și liniștiți."* Ibn Shawdhab a relatat de la al-Ḥasan — Allah să aibă milă de el: *„Smerenia era în inimile lor, de aceea și-au coborât privirea în rugăciune."* Ibn Abī Najīḥ a relatat de la Mujāhid — Allah să aibă milă de el — că a explicat cuvintele *„și erau smeriți înaintea Noastră"* astfel: *„Supuși cu modestie."*

Allah Preaînaltul descrie în Cartea Sa și pământul prin smerenie, spunând:

﴿وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَنَّكَ تَرَى ٱلْأَرْضَ خَٰشِعَةً فَإِذَآ أَنزَلْنَا عَلَيْهَا ٱلْمَآءَ ٱهْتَزَّتْ وَرَبَتْ﴾

Printre semnele Sale este că vezi pământul smerit, iar când trimitem apă asupra lui, el se mișcă și se înalță.

Coranul, 41:39

Mișcarea și înălțarea sa îndepărtează acea smerenie. Aceasta arată că smerenia în care se afla însemna nemișcarea și coborârea sa. Tot astfel, când inima se smerește, se liniștesc gândurile și dorințele ei rele, născute din urmarea poftelor; ea se frânge și se supune lui Allah. Astfel dispar trufia, îngâmfarea și mândria care

3 Menționat în ʿAwārif al-maʿārif.

se aflau în ea. Când acestea se liniștesc în inimă, se smeresc toate mădularele, toate mișcările și chiar glasul.
Allah Preaînaltul descrie glasurile prin smerenie, spunând:

﴿وَخَشَعَتِ ٱلْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَٰنِ﴾

Glasurile se vor smeri înaintea Celui Milostiv.
Coranul, 20:108

Smerenia glasurilor înseamnă liniștirea și coborârea lor după ce fuseseră ridicate. Tot astfel, El descrie prin smerenie fețele și privirile necredincioșilor în Ziua Învierii. Aceasta arată că smerenia cuprinde toate aceste părți ale trupului.

Când omul se străduiește să afișeze smerenie în mădularele sale, în timp ce inima îi este lipsită de ea, aceasta este smerenia fățărniciei. De aceasta se fereau înaintașii, cerând ocrotirea lui Allah. Unul dintre ei a spus: *„Cereți-I lui Allah ocrotire de smerenia fățărniciei!"* A fost întrebat: *„Ce este smerenia fățărniciei?"* A răspuns: *„Să vezi trupul smerit, în timp ce inima nu este smerită."*

ʿUmar — Allah să fie mulțumit de el — a privit un tânăr care își plecase capul și i-a spus: *„Omule, ridică-ți capul! Smerenia nu trebuie să o depășească pe cea din inimă. Cine arată o smerenie pe care nu o are în inimă adaugă fățărnicie peste fățărnicie."*

Smerenia care ia naștere în inimă își are temelia în cunoașterea lui Allah și a măreției, maiestății și desăvârșirii Sale. Cu cât cineva Îl cunoaște mai bine pe Allah, cu atât se smerește mai mult înaintea Lui. Smerenia inimilor diferă după cât de bine Îl cunosc pe Cel înaintea căruia se smeresc și după cât de adânc contemplă ele însușirile care cer smerenie. Unul se smerește fiindcă are viu înaintea inimii cât de aproape este Allah de robul Său și că El îi cunoaște tainele și gândurile lăuntrice. Aceasta îi aduce sfială înaintea lui Allah Preaînaltul și grija de a-L avea în vedere în mișcare și în repaus. Altul se smerește contemplând desăvârșirea și frumusețea Sa, care îl fac să se adâncească în iubirea pentru El și în dorul întâlnirii și vederii Sale. Iar altul se smerește

contemplând asprimea lovirii, răzbunării și pedepsei Sale, care îl fac să se teamă de El.

El, Preaslăvitul și Preaînaltul, alină inimile zdrobite de dragul Lui. El Se apropie de cel care Îi vorbește în taină în rugăciune și își pune fața în țărână, prosternându-se. Tot astfel, Se apropie de robii Săi care Îl cheamă, Îi cer și Îi cer iertare pentru păcatele lor în ceasurile de dinaintea zorilor. Le răspunde rugilor și le dă ceea ce cer. Pentru robul cu inima zdrobită nu există alinare mai mare decât apropierea și răspunsul.

Imamul Aḥmad — Allah să aibă milă de el — a relatat în Cartea despre asceză, prin lanțul său de transmitere, de la ʿImrān al-Qaṣīr: *„Moise — pacea fie asupra lui — a spus: «Stăpâne, unde să Te caut?» El a spus: «Caută-Mă la cei cu inimile zdrobite de dragul Meu. Mă apropii de ei în fiecare zi cu o întindere de brațe; de n-ar fi aceasta, s-ar prăbuși.»"*

Ibrāhīm ibn al-Junayd — Allah să aibă milă de el — a relatat în Cartea despre iubire de la Jaʿfar ibn Sulaymān: *„L-am auzit pe Mālik ibn Dīnār spunând: «Moise — pacea fie asupra lui — a spus: Dumnezeul meu, unde să Te caut? Allah Preaînaltul i-a revelat: O, Moise, caută-Mă la cei cu inimile zdrobite de dragul Meu. Mă apropii de ei în fiecare zi cu o întindere de brațe; de n-ar fi aceasta, s-ar prăbuși.»"* Jaʿfar a spus: *„L-am întrebat pe Mālik ibn Dīnār: «Cum sunt zdrobite?» El a răspuns: «L-am întrebat pe cel care mi-a citit cartea, iar el a spus: L-am întrebat pe cel care-l întrebase pe ʿAbd Allāh ibn Salām: Prin ce sunt zdrobite inimile lor? A răspuns: Inimile lor sunt zdrobite de iubirea pentru Allah, Atotputernicul și Mărețul.»"*

În Sunnah autentică există ceea ce confirmă apropierea lui Allah de inima zdrobită prin încercarea Sa, răbdătoare față de hotărârea Sa și mulțumită cu ea. În Ṣaḥīḥ Muslim se relatează de la Abū Hurayrah — Allah să fie mulțumit de el — că Profetul ﷺ a spus:

> *„Allah, Atotputernicul și Mărețul, va spune în Ziua Învierii: «O, fiu al lui Adam, am fost bolnav și nu M-ai vizitat!» El va spune: «Stăpâne, cum să Te vizitez, când Tu ești Stăpânul lumilor?» El va spune: «N-ai știut că robul Meu cutare a fost bolnav și nu l-ai vizitat? N-ai știut că, dacă l-ai fi vizitat, M-ai fi găsit la el?»"*

Abū Nuʿaym a relatat prin Ḥamzah, de la Ibn Shawdhab: *„Allah Preaînaltul i-a revelat lui Moise — pacea fie asupra lui: «Știi de ce te-am ales, dintre oameni, pentru mesajele Mele și pentru a-ți vorbi?» El a răspuns: «Nu, Stăpâne.» A spus: «Fiindcă nimeni nu s-a smerit vreodată înaintea Mea așa cum te-ai smerit tu.»"* Această modestie a lui este smerenia.

Ea este cunoașterea folositoare și primul lucru care va fi ridicat din cunoaștere. Al-Nasāʾī a consemnat de la Jubayr ibn Nufayr, de la ʿAwf ibn Mālik — Allah să fie mulțumit de el: *„Trimisul lui Allah ﷺ a privit într-o zi spre cer și a spus: «A sosit vremea în care cunoașterea va fi ridicată.» Un bărbat dintre anṣār, numit Ziyād ibn Labīd, a spus: «Trimis al lui Allah, va fi ridicată cunoașterea, deși a fost consemnată și inimile au păstrat-o?» Trimisul lui Allah ﷺ i-a răspuns: «Te socoteam printre cei mai pricepuți oameni ai Medinei!» A amintit apoi rătăcirea iudeilor și a creștinilor, cu toate că au în mâini Cartea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul."* El a spus: *„M-am întâlnit cu Shaddād ibn Aws și i-am povestit relatarea lui ʿAwf ibn Mālik. El a spus: «ʿAwf a spus adevărul. Să nu-ți spun care este primul lucru din ea care va fi ridicat?» Am răspuns: «Ba da.» A spus: «Smerenia, până când nu vei mai vedea niciun om smerit.»"*

Al-Tirmidhī a consemnat o relatare asemănătoare prin Jubayr ibn Nufayr, de la Abū al-Dardāʾ, de la Profet ﷺ. La sfârșitul ei se spune: *„M-am întâlnit cu ʿUbādah ibn al-Ṣāmit și i-am spus: «Nu auzi ce spune fratele tău Abū al-Dardāʾ?» I-am povestit ceea ce spusese, iar el a zis: «Abū al-Dardāʾ a spus adevărul. Dacă vrei, îți pot spune care este prima cunoaștere ce va fi ridicată dintre oameni: smerenia. În curând vei intra în moscheea în care se adună oamenii și nu vei vedea în ea niciun om smerit.»"* S-a spus că relatarea lui al-Nasāʾī este mai puternică.

Saʿīd ibn Bashīr a relatat de la al-Ḥasan — Allah să aibă milă de el — de la Shaddād ibn Aws, de la Profetul ﷺ: *„Primul lucru care va fi ridicat dintre oameni este smerenia"*, apoi a menționat relatarea. Abū Bakr ibn Abī Maryam a relatat-o de la Ḥamzah ibn Ḥabīb ca relatare mursal. Ceva asemănător s-a relatat de la Ḥudhayfah, ca vorbă a lui.

Cunoașterea folositoare este aceea care atinge inimile și le aduce liniște, teamă de Allah, supunere smerită înaintea Lui, modestie și zdrobire. Dacă această cunoaștere nu atinge inima, ci rămâne numai pe limbă, ea este dovada lui Allah împotriva fiului lui Adam, o dovadă care se ridică împotriva celui ce o poartă și împotriva altora. Ibn Masʿūd — Allah să fie mulțumit de el — a spus: *„Unii oameni recită Coranul, dar el nu le trece de clavicule. Însă, când ajunge în inimă și prinde rădăcini în ea, îi folosește celui care-l poartă."*

Al-Ḥasan — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Cunoașterea este de două feluri: cunoaștere pe limbă și cunoaștere în inimă. Cunoașterea inimii este cea folositoare, iar cunoașterea limbii este dovada lui Allah împotriva fiului lui Adam."* Aceasta a fost relatată mursal de la al-Ḥasan, de la Profetul ﷺ. A fost relatată și de la Jābir, cu atribuirea către Profet ﷺ, precum și de la Anas, cu aceeași atribuire. Însă forma cu lanț neîntrerupt nu este autentică. Profetul ﷺ a arătat că oamenii celor două Scripturi de dinaintea noastră aveau cunoașterea în mâinile lor, fără să le fie de folos, fiindcă pierduseră scopul ei: ca ea să ajungă în inimile lor, astfel încât să-i simtă dulceața prin credință și folosul prin teama de Allah și întoarcerea inimilor către El. Ea se afla numai pe limbile lor, ca dovadă împotriva lor. Din acest motiv, Allah, Preaslăvitul, îi descrie în Cartea Sa pe învățați prin teama de El, spunând:

﴿إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟﴾

Dintre robii Săi, de Allah se tem cu adevărat învățații.

Coranul, 35:28

Și spune:

﴿أَمَّنْ هُوَ قَٰنِتٌ ءَانَآءَ ٱلَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ ٱلْءَاخِرَةَ وَيَرْجُواْ رَحْمَةَ رَبِّهِۦ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

Oare cel care este devotat în ceasurile nopții, prosternându-se și stând în picioare, temându-se de Viața de Apoi și nădăjduind la îndurarea Stăpânului său...? Spune: „Sunt oare egali cei care știu și cei care nu știu?”

Coranul, 39:9

El îi descrie pe învățații dintre oamenii Scripturii de dinaintea noastră prin smerenie, spunând:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْعِلْمَ مِن قَبْلِهِۦٓ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا وَيَقُولُونَ سُبْحَٰنَ رَبِّنَآ إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا﴾

Cei cărora li s-a dat cunoașterea înaintea lui, atunci când li se recită, cad cu fețele la pământ, prosternându-se, și spun: „Slavă Stăpânului nostru! Făgăduința Stăpânului nostru se împlinește negreșit!” Ei cad cu fețele la pământ, plângând, iar acesta le sporește smerenia.

Coranul, 17:107-109

Cuvintele Celui Preaînalt despre acești oameni cărora li s-a dat cunoașterea — *„Ei cad cu fețele la pământ, plângând, iar acesta le sporește smerenia”* — sunt o laudă pentru cei cărora auzirea Cărții lui Allah le aduce smerenie în inimă. Allah Preaînaltul mai spune:

﴿فَوَيْلٌ لِّلْقَـٰسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ فِى ضَلَـٰلٍ
مُّبِينٍ ٱللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ ٱلْحَدِيثِ كِتَـٰبًا مُّتَشَـٰبِهًا مَّثَانِىَ تَقْشَعِرُّ
مِنْهُ جُلُودُ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ
ذِكْرِ ٱللَّهِ﴾

Vai celor ale căror inimi sunt împietrite față de pomenirea lui Allah! Aceștia se află într-o rătăcire vădită. Allah a pogorât cel mai frumos cuvânt: o Carte ale cărei părți se aseamănă și se repetă. La auzul ei se înfioară pielea celor care se tem de Stăpânul lor; apoi pielea și inimile lor se îmblânzesc la pomenirea lui Allah.

Coranul, 39:22-23

Îmblânzirea inimilor înseamnă dispariția împietririi lor, prin apariția smereniei și a sensibilității. Allah i-a mustrat pe cei ale căror inimi nu se smeresc la auzirea și cugetarea asupra Cărții Sale. Cel Preaînalt spune:

﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ ٱللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ ٱلْحَقِّ وَلَا يَكُونُواْ﴾

N-a sosit oare vremea pentru cei care au crezut ca inimile lor să se smerească la pomenirea lui Allah și la adevărul care a fost pogorât și să nu fie...

Coranul, 57:16

până la sfârșitul versetului. Ibn Masʿūd — Allah să fie mulțumit de el — a spus: *„Între primirea Islamului de către noi și mustrarea noastră prin acest verset nu au trecut decât patru ani."* A consemnat-o Muslim. Al-Nasāʾī a consemnat-o și a adăugat: *„Atunci credincioșii au început să se mustre unii pe alții."* Ibn Mājah a consemnat de la al-Zubayr — Allah să fie mulțumit de el: *„Între primirea Islamului de către ei și pogorârea acestui verset, prin care Allah îi mustra, nu au trecut decât patru ani."*

Mulți dintre cei evlavioși au auzit acest verset recitat și au fost atinși de el în feluri diferite. Unii au murit atunci, cu inima frântă de el; alții s-au căit și au părăsit starea în care se aflau. Am amintit istorisirile lor în cartea Al-Istighnāʾ bi-l-Qurʾān.[4] Allah Preaînaltul spune:

4 Este o carte a autorului.

﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُۥ خَٰشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ ٱللَّهِ﴾

Dacă am fi pogorât acest Coran asupra unui munte, l-ai fi văzut smerit, despicându-se de teama lui Allah.

Coranul, 59:21

până la sfârșitul versetului. Abū ʿImrān al-Jawnī a spus: *„Pe Allah, Stăpânul nostru ne-a înfățișat în acest Coran lucruri pe care, dacă le-ar fi îndreptat către munți, i-ar fi șters și i-ar fi netezit."* Mālik ibn Dīnār — Allah să aibă milă de el — recita acest verset, apoi spunea: *„Vă jur că niciun rob nu crede în acest Coran fără ca inima să i se frângă."*

S-a relatat de la al-Ḥasan — Allah să aibă milă de el: *„O, fiu al lui Adam, când Șeitan îți șoptește un păcat sau sufletul te îndeamnă la el, amintește-ți atunci ce ți-a încredințat Allah din Cartea Sa: dacă munții neclintiți ar fi purtat aceasta, s-ar fi smerit și s-ar fi despicat. Nu L-ai auzit spunând: «Dacă am fi pogorât acest Coran asupra unui munte, l-ai fi văzut smerit, despicându-se de teama lui Allah», până la sfârșitul versetului? El ți-a dat aceste pilde ca să cugeți la ele, să iei învățătură și să fii oprit prin ele de la neascultarea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul. Tu, fiu al lui Adam, ai și mai multă datorie să te smerești la pomenirea lui Allah, la ceea ce ți-a încredințat din Cartea Sa și la înțelepciunea pe care ți-a dat-o. Căci tu vei da socoteală, iar pentru tine este fie Paradisul, fie Focul."*

Profetul ﷺ obișnuia să ceară ocrotirea lui Allah de o inimă care nu se smerește. În Ṣaḥīḥ Muslim se relatează de la Zayd ibn Arqam că Profetul ﷺ spunea:

> *„O, Allah, caut ocrotire la Tine de o cunoaștere care nu folosește, de o inimă care nu se smerește, de un suflet care nu se satură și de o rugă căreia nu i se răspunde."*

Ceva asemănător s-a relatat de la Profetul ﷺ pe mai multe căi.

Se relatează de la Kaʿb al-Aḥbār că a spus: *„În Evanghelie stă scris: «O, Isus, inima care nu se smerește — cunoașterea ei nu folosește, glasul ei nu este ascultat și ruga ei nu este înălțată.»”*

Asad ibn Mūsā a relatat în Cartea despre scrupulozitate de la Mubārak ibn Faḍālah că al-Ḥasan — Allah să aibă milă de el — obișnuia să spună: *„Când credincioșilor le-a venit această chemare de la Allah, au crezut în ea, iar certitudinea ei le-a pătruns în inimi. Inimile, trupurile și privirile lor s-au smerit înaintea lui Allah. Pe Allah, când îi priveai, vedeai oameni de parcă ar fi văzut cu ochii lor. Pe Allah, nu erau oameni ai certurilor și ai deșertăciunii și nu-și găseau liniștea decât în Cartea lui Allah. Nu arătau ceea ce nu aveau în inimi, ci le venise de la Allah o poruncă și crezuseră în ea. Allah Preaînaltul i-a descris în Coran prin cea mai frumoasă descriere, spunând:”*

﴿وَعِبَادُ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلَّذِينَ يَمۡشُونَ عَلَى ٱلۡأَرۡضِ هَوۡنٗا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ ٱلۡجَٰهِلُونَ قَالُواْ سَلَٰمٗا﴾

Robii Celui Milostiv sunt cei care umblă cu modestie pe pământ, iar când cei neștiutori li se adresează, ei spun vorbe de pace.

Coranul, 25:63

El a explicat: *„Sunt îngăduitori și nu se poartă nesăbuit. Când alții se poartă nesăbuit cu ei, răspund cu îngăduință. Își petrec ziua alături de robii lui Allah, răbdând ceea ce aud.”* Apoi a pomenit noaptea lor, cea mai bună noapte:

﴿وَٱلَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمۡ سُجَّدٗا وَقِيَٰمٗا﴾

Cei care petrec noaptea înaintea Stăpânului lor, prosternându-se și stând în picioare.

Coranul, 25:64

„Stau în picioare înaintea lui Allah și își așternfețele în prosternare înaintea Stăpânului lor. Lacrimile le curg pe obraji de teama Stăpânului lor." Al-Ḥasan — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Pentru un lucru anume au vegheat noaptea și pentru un lucru anume au fost smeriți ziua."* El a spus:

﴿وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ ۖ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾

Cei care spun: „Stăpâne al nostru, îndepărtează de la noi chinul Gheenei, căci chinul ei este unul care nu se desprinde!"
Coranul, 25:65

A explicat: *„Orice lucru care îl atinge pe fiul lui Adam și apoi îl părăsește nu este un chin care nu se desprinde. Un asemenea chin este numai cel care rămâne cu el cât vor dăinui cerurile și pământul."* A spus: *„Acei oameni au crezut — pe Allah, în afara Căruia nu există altă divinitate — și au lucrat, pe când voi doar vă faceți nădejdi deșarte. Feriți-vă de aceste nădejdi — Allah să aibă milă de voi! Allah nu i-a dat niciodată unui rob bine în această lume sau în Viața de Apoi numai pentru dorințele lui."* Obișnuia să spună: *„Ce îndemn ar fi acesta, dacă ar întâlni inimi vii!"*

2 Smerenia în rugăciune

Allah Preaînaltul le-a rânduit robilor Săi feluri de adorare în care se arată smerenia trupurilor, născută din smerenia, supunerea și zdrobirea inimii. Printre adorările în care aceasta se vede cel mai bine este rugăciunea. Allah Preaînaltul i-a lăudat pe cei smeriți în ea, spunând:

﴿قَدْ أَفْلَحَ ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ هُمْ فِى صَلَاتِهِمْ خَٰشِعُونَ﴾

Cu adevărat, au izbândit credincioșii, cei care sunt smeriți în rugăciunea lor.
Coranul, 23:1-2

Mai înainte au fost amintite câteva dintre explicațiile înaintașilor despre smerenia în rugăciune. Ibn Lahīʿah a relatat de la ʿAṭāʾ ibn Yasār, de la Saʿīd ibn Jubayr — Allah să aibă milă de ei — despre cuvintele *„cei care sunt smeriți în rugăciunea lor”*: *„Adică sunt supuși cu modestie; nu știu cine se află la dreapta și cine la stânga lor și, din smerenie înaintea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, nu se întorc.”*
Ibn al-Mubārak a relatat de la Abū Jaʿfar, de la Layth, de la Mujāhid, despre cuvintele:

﴿وَقُومُوا۟ لِلَّهِ قَٰنِتِينَ﴾

Stați înaintea lui Allah cu supunere.
Coranul, 2:238

El a spus: *„Qunūt înseamnă liniștire, smerenie, coborârea privirii și plecare din teamă de Allah Preaînaltul.”* A spus: *„Când unul dintre învățați se ridica la rugăciune, avea o asemenea sfială înaintea Celui Milostiv, Atotputernicul și Mărețul, încât, atât timp cât se afla în rugăciune, nu-și ațintea privirea, nu se întorcea, nu*

răscolea pietricelele, nu se juca cu nimic și nu se gândea la vreun lucru lumesc, decât din uitare."
Manșūr a relatat de la Mujāhid — Allah să aibă milă de el — despre cuvintele Celui Preaînalt:

﴿سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِم مِّنْ أَثَرِ ٱلسُّجُودِ﴾

Semnul lor este pe fețele lor, din urma prosternării.
Coranul, 48:29

El a spus: *„Smerenia în rugăciune."*
Imamul Aḥmad, al-Nasāʾī și al-Tirmidhī au consemnat de la al-Faḍl ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de amândoi — că Profetul ﷺ a spus:

„Rugăciunea se face câte două, câte două unități. Rostești tashahhud după fiecare două unități, te smerești, implori, îți arăți nevoia și îți ridici mâinile"

— adică le înalți către Stăpânul tău, Atotputernicul și Mărețul — *„și spui: «Stăpâne! Stăpâne! Stăpâne!» Cine nu face aceasta, rugăciunea lui este neîmplinită."*
În Ṣaḥīḥ Muslim se relatează de la ʿUthmān — Allah să fie mulțumit de el — că Profetul ﷺ a spus:

„Nu există musulman căruia îi vine timpul unei rugăciuni obligatorii și care își împlinește bine abluțiunea, smerenia și înclinarea ei, fără ca ea să fie o ispășire a păcatelor de dinaintea ei, atât timp cât nu săvârșește un păcat major. Și aceasta este valabil pe tot parcursul vieții."

Dintre gesturile rugăciunii în care se arată smerenia, supunerea și zdrobirea inimii face parte așezarea unei mâini peste cealaltă în timpul statului în picioare. S-a relatat că imamul Aḥmad — Allah să aibă milă de el — a fost întrebat ce înseamnă aceasta și a răspuns: *„Supunere smerită înaintea Celui Atotputernic."* ʿAlī ibn Muḥammad al-Miṣrī, predicatorul — Allah să aibă milă de el — a spus: *„N-am auzit în cunoaștere ceva mai frumos decât aceasta."*

S-a relatat de la Bishr al-Ḥāfī — Allah să aibă milă de el: *„De patruzeci de ani îmi doresc să pun o mână peste cealaltă în rugăciune. Nu mă oprește decât teama de a arăta o smerenie care nu se află la fel în inimă."*

Muḥammad ibn Naṣr al-Marwazī — Allah să aibă milă de el — a relatat prin lanțul său de transmitere de la Abū Hurayrah — Allah să fie mulțumit de el: *„Oamenii vor fi adunați în Ziua Învierii potrivit felului în care se purtau în rugăciune."* Unul dintre transmițători a explicat aceasta prinzându-și mâna stângă cu dreapta și plecându-se. Prin lanțul său a relatat și de la Abū Ṣāliḥ al-Sammān — Allah să aibă milă de el: *„Oamenii vor fi înviați în Ziua Învierii astfel"*, și a pus o mână peste cealaltă.

Luarea în seamă a acestui înțeles în rugăciune îl face pe cel care se roagă să-și amintească de statul său înaintea lui Allah Preaînaltul pentru socoteală. Dhū al-Nūn — Allah să aibă milă de el — obișnuia să spună, descriindu-i pe adoratori: *„De l-ai vedea pe unul dintre ei ridicându-se la rugăciune! Când se oprește la locul său de rugăciune și începe Cuvântul Stăpânului său, îi vine în inimă că această oprire amintește de oprirea în care oamenii vor sta înaintea Stăpânului lumilor. Atunci inima i se cutremură, iar mintea îi este copleșită."* A consemnat-o Abū Nuʿaym — Allah să aibă milă de el.

Din aceasta face parte și îndreptarea către Allah, Atotputernicul și Mărețul, fără întoarcere către altceva. Aceasta este de două feluri:

Primul: inima să nu se întoarcă spre altceva decât cele care îi sunt îngăduite în rugăciune și să fie eliberată pentru Stăpânul, Atotputernicul și Mărețul. În Ṣaḥīḥ Muslim se relatează de la ʿAmr ibn ʿAbasah — Allah să fie mulțumit de el — că Profetul ﷺ, vorbind despre virtutea abluțiunii și răsplata ei, a spus apoi: „Dacă se ridică și se roagă, Îl laudă pe Allah, Îi aduce laude și Îl preamărește așa cum I se cuvine și își eliberează inima pentru Allah, pleacă curățit de păcatul său ca în ziua în care l-a născut mama sa."

Al doilea: privirea să nu se întoarcă la dreapta și la stânga, ci să se îndrepte numai spre locul prosternării. Aceasta urmează în chip firesc smereniei inimii și faptului că ea nu se întoarce către

altceva. De aceea, unul dintre înaintași, văzând pe cineva care se juca în rugăciune, a spus: „Dacă inima lui s-ar fi smerit, i s-ar fi smerit și mădularele." Aceasta a fost amintită mai înainte.

Al-Ṭabarānī a consemnat prin Ibn Sīrīn, de la Abū Hurayrah — Allah să fie mulțumit de el: *„Profetul ﷺ se întorcea la dreapta și la stânga în rugăciune. Apoi Allah Preaînaltul a pogorât: «Cu adevărat, au izbândit credincioșii, cei care sunt smeriți în rugăciunea lor.» Atunci Trimisul lui Allah ﷺ s-a smerit și nu se mai întorcea nici la dreapta, nici la stânga."* Altcineva a relatat-o de la Ibn Sīrīn — Allah să aibă milă de el — ca relatare mursal, iar această formă este mai autentică.

Ibn Mājah a consemnat de la Umm Salamah — Allah să fie mulțumit de ea: *„În vremea Profetului ﷺ, când unul dintre oameni se ridica să se roage, privirea lui nu trecea dincolo de locul picioarelor sale. După ce Trimisul lui Allah ﷺ a murit, când unul dintre oameni se ridica să se roage, privirea lui nu trecea dincolo de locul frunții sale. După ce ʿUmar — Allah să fie mulțumit de el — a murit, când unul dintre oameni se ridica să se roage, privirea lui nu trecea dincolo de locul qiblei. Apoi ʿUthmān ibn ʿAffān — Allah să fie mulțumit de el — a murit, a izbucnit tulburarea, iar oamenii s-au întors la dreapta și la stânga."*

În Ṣaḥīḥ al-Bukhārī se relatează de la ʿĀʾishah — Allah să fie mulțumit de ea: *„L-am întrebat pe Profet ﷺ despre întoarcerea în timpul rugăciunii, iar el a spus: «Este un furt pe care Șeitan îl săvârșește din rugăciunea robului.»"*
Imamul Aḥmad, Abū Dāwūd și al-Nasāʾī — Allah să aibă milă de ei — au consemnat de la Abū Dharr — Allah să fie mulțumit de el — că Profetul ﷺ a spus:

> *„Allah rămâne îndreptat către rob în rugăciunea lui atât timp cât acesta nu se întoarce. Când se întoarce, El Se întoarce de la el."*

Imamul Aḥmad și al-Tirmidhī au consemnat de la al-Ḥārith al-Ashʿarī, de la Profet ﷺ, că Allah i-a poruncit lui Yaḥyā ibn Zakariyyā cinci lucruri pe care să le împlinească. Dintre acestea a amintit: *„Vă poruncește rugăciunea, căci Allah Își îndreaptă Fața*

către fața robului Său atât timp cât acesta nu se întoarce. Așadar, când vă rugați, nu vă întoarceți!" Există numeroase alte hadithuri cu acest înțeles.

ʿAṭāʾ a spus: *„L-am auzit pe Abū Hurayrah spunând: «Când unul dintre voi se roagă, să nu se întoarcă, fiindcă vorbește în taină cu Stăpânul său. Stăpânul său este înaintea lui, iar el Îi vorbește în taină; așadar, să nu se întoarcă.»"* ʿAṭāʾ — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Ne-a ajuns că Stăpânul, Atotputernicul și Mărețul, spune: «O, fiu al lui Adam, către cine te întorci? Eu sunt mai bun pentru tine decât cel către care te întorci.»"* Al-Bazzār și alții au consemnat-o cu atribuirea către Profet ﷺ, dar forma oprită la companion este mai autentică.

Abū ʿImrān al-Jawnī — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Allah, Atotputernicul și Mărețul, i-a revelat lui Moise — pacea fie asupra lui: «Când stai înaintea Mea, stai în postura robului mărunt și smerit. Mustră-ți sufletul, căci el merită mai mult mustrarea. Vorbește-Mi în taină cu inimă temătoare și limbă sinceră.»"*
Din aceasta face parte înclinarea, rukūʿ, care este smerirea vădită a trupului. De aceea, arabii se considerau prea mândri pentru ea și nu o făceau. Unii dintre ei au depus legământul față de Profet ﷺ cu condiția de a nu coborî decât din poziția în picioare, adică de a se prosterna fără înclinare. Astfel au explicat imamul Aḥmad — Allah să aibă milă de el — și învățații care au cercetat chestiunea. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱرْكَعُواْ لَا يَرْكَعُونَ﴾

Când li se spune: „Înclinați-vă!", ei nu se înclină.
Coranul, 77:48

Supunerea în înclinare este deplină atunci când inima se supune lui Allah și se smerește înaintea Lui. Astfel, supunerea robului înaintea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, este împlinită înlăuntru și în afară. De aceea, Profetul ﷺ spunea în înclinare:

„Ție Ți s-au supus cu smerenie auzul meu, văzul meu, măduva mea, oasele mele și tot ceea ce poartă picioarele mele."

El arăta astfel că smerenia în înclinare îi cuprindea toate mădularele. Printre cele mai însemnate este inima, cârmuitoarea mădularelor și a părților trupului. Când ea se smerește, toate mădularele o urmează în smerenie.
Din aceasta face parte prosternarea, sujūd. Ea arată cel mai mult smerirea robului înaintea Stăpânului său, Atotputernicul și Mărețul. Robul își pune partea cea mai nobilă a trupului, cea mai prețuită de el și cea mai de sus, în locul cel mai de jos cu putință: o așază în țărână, acoperind-o de praf. Aceasta este însoțită de zdrobirea inimii, de modestia și de smerenia ei înaintea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul. De aceea, răsplata credinciosului care face aceasta este că Allah, Atotputernicul și Mărețul, îl apropie de El. Robul este cel mai aproape de Stăpânul său atunci când se prosternează, după cum s-a relatat autentic de la Profet ﷺ. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَٱسْجُدْ وَٱقْتَرِب﴾

Prosternează-te și apropie-te!
Coranul, 96:19

Prosternarea se numără și ea printre lucrurile de care politeiștii, prea trufași pentru adorarea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, se fereau cu dispreț. Unul dintre ei spunea: *„Nu-mi place să mă prosternez, fiindcă șezutul mi-ar ajunge deasupra mea.”* Altul lua un pumn de pietricele, îl ridica la frunte și se mulțumea cu aceasta în locul prosternării. Allah l-a alungat pe Iblīs tocmai fiindcă, din trufie, a refuzat să se prosterneze celui înaintea căruia Allah îi poruncise să se prosterneze. De aceea plânge când credinciosul se prosternează și spune: *„Fiului lui Adam i s-a poruncit să se prosterneze și a făcut-o, de aceea va avea Paradisul. Mie mi s-a poruncit să mă prosternez și m-am răzvrătit, de aceea voi avea Focul.”*

Smerenia și modestia robului înaintea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, în înclinare și prosternare sunt desăvârșite prin faptul că, atunci când se smerește astfel înaintea Stăpânului său, Îl descrie prin însușirile puterii, maiestății, măreției și înălțimii. Este ca și cum ar spune: *„Smerirea și modestia sunt însușirile mele, iar înălțimea, măreția și maiestatea sunt însușirile Tale."* De aceea, robului i s-a rânduit să spună în înclinare: *„Slavă Stăpânului meu, Cel Măreț!"*, iar în prosternare: *„Slavă Stăpânului meu, Cel Preaînalt!"* Uneori Profetul ﷺ spunea în prosternare:

„Slavă Celui căruia Îi aparțin stăpânirea, împărăția, puterea deplină, maiestatea și măreția!"

S-a relatat de la el ﷺ că, într-o noapte, a spus în prosternare: *„Spun așa cum a spus fratele meu Dāwūd — pacea fie asupra lui: «Îmi pun fața în țărână pentru Stăpânul meu. Și Stăpânului meu I se cuvine ca fețele să se așeze în țărână înaintea Lui.»"*

Al-Ḥasan — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Când te ridici la rugăciune, ridică-te cu supunere, așa cum ți-a poruncit Allah. Ferește-te de neatenție și de întoarcerea privirii! Ferește-te ca Allah să privească spre tine, iar tu să privești spre altul; să-I ceri lui Allah Paradisul și să cauți ocrotire la El de Foc, în vreme ce inima îți este nepăsătoare și nu știi ce rostește limba ta."* A consemnat-o Muḥammad ibn Naṣr al-Marwazī — Allah să aibă milă de el.
El a relatat, prin lanțul său, de la ʿUthmān ibn Abī Aws: „Mi-a ajuns că Trimisul lui Allah ﷺ a împlinit o rugăciune în care a recitat cu glas tare. Când a terminat, a întrebat: *«Am omis ceva din această sură?»* Ei au răspuns: *«Nu știm.»* Ubayy ibn Kaʿb a spus: *«Da, versetul cutare.»* Trimisul lui Allah ﷺ a spus:

«Ce se întâmplă cu niște oameni cărora li se recită Cartea lui Allah, dar nu știu ce li se recită? Astfel a fost lăsată la o parte și astfel a ieșit măreția lui Allah din inimile fiilor lui Israel: trupurile lor erau de față, iar inimile lor lipseau. Allah nu primește de la un rob o faptă până când acesta nu este de față cu inima, împreună cu trupul.»

" Relatările cu acest înțeles sunt foarte numeroase.

ʿIṣām ibn Yūsuf — Allah să aibă milă de el — a trecut pe lângă Ḥātim al-Aṣamm, care vorbea în adunarea sa, și i-a spus: *„Ḥātim, știi să te rogi bine?”* A răspuns: *„Da.”* L-a întrebat: *„Cum te rogi?”* Ḥātim a spus: *„Mă ridic împlinind porunca, merg cu teamă, intru în rugăciune cu intenție, rostesc takbīr având în vedere măreția, recit rar, limpede și cugetând, mă înclin cu smerenie, mă prosternez cu modestie, mă așez pentru tashahhud în chip deplin, închei cu salām având intenția cuvenită și o pecetluiesc cu sinceritate față de Allah, Atotputernicul și Mărețul. Apoi mă întorc asupra sufletului meu cu teamă: mă tem că nu-mi va fi primită și păstrez aceasta, străduindu-mă, până la moarte.”* El a spus: *„Vorbește, căci tu știi să te rogi bine!”*

3 Smerenia în rugă și stăruința în cerere

Printre adorările în care se arată smerirea și supunerea înaintea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, se numără ruga. Allah Preaînaltul spune:

﴿ٱدْعُوا۟ رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾

Chemați-L pe Stăpânul vostru cu smerită stăruință și în taină.
Coranul, 7:55

Și spune:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا۟ يُسَـٰرِعُونَ فِى ٱلْخَيْرَٰتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا۟ لَنَا خَـٰشِعِينَ﴾

Ei se grăbeau spre faptele bune, Ne chemau cu nădejde și teamă și erau smeriți înaintea Noastră.
Coranul, 21:90

Unul dintre gesturile în care se arată smerirea este ridicarea mâinilor. S-a relatat autentic de la Profet ﷺ că își ridica mâinile în rugă în multe împrejurări. Cel mai mult le ridica atunci când cerea ploaie, până când i se vedea albul subraților. Tot astfel, stăruia în ridicarea lor în după-amiaza zilei de ʿArafah, la ʿArafah. Al-Ṭabarānī — Allah să aibă milă de el — a consemnat de la Ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de amândoi: *„L-am văzut pe Trimisul lui Allah ﷺ rugându-se la ʿArafah, cu mâinile la piept, asemenea sărmanului care cere de mâncare.”*

Unii dintre cei temători de Allah stăteau noaptea liniștiți, cu capul plecat, și își întindeau mâinile asemenea celui care cere. Aceasta este una dintre cele mai puternice arătări ale smeririi, nevoii și sărăciei înaintea Lui. Din aceasta face parte și nevoia inimii în rugă, zdrobirea ei înaintea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, și simțirea adâncă a lipsei și a trebuinței de El. Răspunsul la rugă este pe măsura ardoarei și a nevoii. În Musnad și la al-Tirmidhī se relatează de la Profet ﷺ: *„Allah nu răspunde unei rugi venite dintr-o inimă nepăsătoare și distrasă."*

Din aceasta face parte și arătarea smeririi prin limbă, chiar în cerere și în rugă, precum și stăruința în ea. Al-Awzāʿī — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Se spunea: cea mai bună rugă este stăruința în cererea către Allah și implorarea smerită a Lui."*

Al-Ṭabarānī relatează de la Ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de amândoi — că Profetul ﷺ s-a rugat în ziua de ʿArafah, spunând:

> *O, Allah, Tu vezi locul în care mă aflu, auzi vorbele mele și nimic din starea mea nu-Ți este ascuns. Eu sunt cel nenorocit și sărac, cel care strigă după ajutor și caută ocrotire, cel înfricoșat și temător, cel care își recunoaște și își mărturisește păcatul. Îți cer așa cum cere sărmanul, Te implor așa cum Te imploră păcătosul smerit și Te chem așa cum Te cheamă cel înfricoșat și lovit de necaz; așa cum Te cheamă cel a cărui grumaz s-a plecat înaintea Ta, al cărui trup s-a smerit înaintea Ta, al cărui nas s-a coborât în țărână înaintea Ta și ai cărui ochi au revărsat lacrimi. O, Allah, Stăpâne, nu mă lăsa nefericit în ruga mea către Tine! Fii blând și îndurător cu mine, Tu, Cel mai bun dintre cei cărora li se cere și Cel mai bun dintre cei care dăruiesc!*

Unii spuneau în rugile lor: *„Prin puterea Ta și smerirea mea, prin bogăția Ta și sărăcia mea!"*

Ṭāwūs — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Într-o noapte, ʿAlī ibn al-Ḥusayn — Allah să aibă milă de el — a intrat în Ḥijr și s-a rugat. L-am auzit spunând în prosternare: «Micul Tău rob este în curtea Ta; săracul Tău este în curtea Ta; sărmanul Tău este în curtea*

Ta; cel care Îți cere este în curtea Ta.»" Ṭāwūs a spus: *„Le-am memorat și nu m-am rugat prin ele în vreo strâmtorare fără ca ea să fie îndepărtată de la mine."* A consemnat-o Ibn Abī al-Dunyā.

Ibn Bākūyah, sufistul — Allah să aibă milă de el — a relatat printr-un lanț al său că unul dintre adoratori împlinise optzeci de pelerinaje mergând pe jos. Pe când făcea înconjurul Kaʿbei și spunea: *„O, Preaiubitul meu!"*, un glas l-a strigat: *„Nu te mulțumești să fii un sărman, de vrei să fii un preaiubit?"* El a spus: *„Am leșinat. După aceea spuneam: «Sărmanul Tău sunt», căindu-mă pentru vorba mea: «Preaiubitul meu»."*

4 Sărăcia inimii și adevărata modestie

Ibn Mājah a consemnat de la Abū Saʿīd al-Khudrī — Allah să fie mulțumit de el — că Profetul ﷺ obișnuia să spună în rugile sale: *„O, Allah, fă-mă să trăiesc sărman, fă-mă să mor sărman și adună-mă la înviere în ceata sărmanilor!"*

Al-Tirmidhī a consemnat ceva asemănător de la Anas — Allah să fie mulțumit de el — de la Profet ﷺ, adăugând: *„ʿĀʾishah — Allah să fie mulțumit de ea — a întrebat: «De ce, Trimis al lui Allah?» El a spus: «Fiindcă ei vor intra în Paradis cu patruzeci de ani înaintea celor bogați dintre ei. O, ʿĀʾishah, nu-l respinge pe sărman, chiar dacă îi dai doar o jumătate de curmală! O, ʿĀʾishah, iubește-i pe sărmani și apropie-i, căci Allah te va apropia în Ziua Învierii.»"*

Abū Dharr a spus: *„Trimisul lui Allah ﷺ m-a sfătuit să-i iubesc pe sărmani și să mă apropii de ei."* Au consemnat-o imamul Aḥmad și alții. În hadithul lui Muʿādh — Allah să fie mulțumit de el — de la Profet ﷺ, în istorisirea visului, se află: *„Îți cer să fac fapte bune, să las cele oprite și să-i iubesc pe sărmani"*, apoi a amintit hadithul.

Prin *„sărmani"*, în aceste hadithuri și în cele asemănătoare, se înțeleg cei a căror inimă este smerită, supusă lui Allah și plină de smerenie înaintea Lui și al căror exterior este la fel. Aceasta se întâlnește cel mai adesea împreună cu sărăcia materială, fiindcă averea poate face omul să întreacă măsura. Hadithul lui Anas — Allah să fie mulțumit de el — susține aceasta, dar lanțul său de transmitere este slab.

Al-Nasāʾī a consemnat de la Abū Dharr — Allah să fie mulțumit de el — că Profetul ﷺ a spus: *„Sărăcia este sărăcia sufletului, iar bogăția este bogăția inimii."* În cele două Ṣaḥīḥ se relatează de la Profet ﷺ: *„Bogăția este bogăția sufletului."* De aceea, imamul

Aḥmad, Ibn ʿUyaynah, Ibn Wahb și un grup de imami au spus că sărăcia de care Profetul ﷺ a cerut ocrotire este sărăcia sufletului.

Cel a cărui inimă se pleacă înaintea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, și se smerește înaintea Lui este un sărman, chiar dacă are avere. Plecarea inimii nu se desparte de plecarea mădularelor. Iar cel care se arată pe dinafară smerit și supus, în timp ce inima lui nu este smerită și supusă, este un trufaș.

În hadithul consemnat de al-Nasāʾī și de alții se relatează că Profetul ﷺ a trecut pe un drum pe care se afla o femeie de culoare. Un bărbat i-a spus: „Lasă drum!", iar ea a răspuns: „Dacă vrea, să o ia la dreapta, iar dacă vrea, să o ia la stânga." Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Lăsați-o, căci este o trufașă." Ei au spus: „Trimis al lui Allah, ea este..." — voind să spună că era sărmană. El a răspuns: „Aceasta este în inima ei."[5]

Al-Ḥasan — Allah să aibă milă de el — a spus: „Unii și-au pus modestia în haine și trufia în inimi. Au îmbrăcat veșminte de lână[6]. Pe Allah, unul dintre ei este mai trufaș în veșmântul său de lână decât stăpânul tronului pe tronul său și decât purtătorul unei mantii împodobite[7] în mantia sa!"

S-a relatat autentic de la Profet ﷺ că a respins ideea că purtarea unei haine frumoase și a unor încălțări frumoase ar fi trufie. El a spus: *„Trufia este respingerea adevărului și disprețuirea oamenilor."* Aceasta arată limpede că îmbrăcămintea frumoasă nu este trufie. Trufia se află în inimă: înseamnă nesupunere față de adevăr din mândrie. Iar disprețuirea oamenilor înseamnă să-i socotești neînsemnați și să-i privești de sus. Cel care se socotește atât de însemnat încât îi disprețuiește pe oameni pentru că se înalță pe sine și refuză din mândrie să se supună adevărului este trufaș, chiar dacă haina și încălțările sale nu sunt frumoase.

---

5 Relatare considerată foarte slabă de Ḥijāzī, adnotări la Al-Dhull wa-l-inkisār, p. 96, nota 110.

6 Madāriʿ este pluralul lui midraʿah: un veșmânt asemănător unei tunici, făcut numai din lână. Al-Qāmūs.

7 Miṭraf este o mantie pătrată din țesătură khazz, cu dungi sau însemne decorative; pluralul este maṭārif. Al-Farrāʾ a spus că este veșmântul care are câte un însemn decorativ la cele două margini.

Cine renunță la îmbrăcămintea frumoasă din modestie față de Allah și de teamă să nu-i pătrundă în suflet ceva din trufie face bine. Ibn ʿUmar — Allah să fie mulțumit de el — obișnuia să facă aceasta. Și cuvintele Profetului ﷺ despre haina pe care o purtase — „Chiar adineauri mi-a distras atenția de la rugăciune" — arată acest lucru.[8]

8 În hadith, mantia cu însemne, khamīṣah, este schimbată cu una fără însemne, anbijāniyyah. Al-Bukhārī, nr. 373; Muslim, nr. 556.

5 Cinstea de a fi rob al lui Allah

Profetul ﷺ a ales rangul de rob în locul rangului de rege. În ziua cuceririi, un bărbat a stat înaintea lui ﷺ și a început să tremure. El i-a spus:

„Liniștește-te! Nu sunt rege. Sunt doar fiul unei femei din Quraysh care mânca carne uscată."

S-a relatat autentic de la Profet ﷺ că a spus: *„Nu mă lăudați peste măsură, așa cum creștinii l-au lăudat peste măsură pe Isus, fiul Mariei. Eu sunt numai un rob, așadar spuneți: «Robul lui Allah și Trimisul Său.»"*

Imamul Aḥmad — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Ne-a relatat Muḥammad ibn Fuḍayl, de la ʿUmārah, de la Abū Zurʿah, care a spus: «Nu știu să fie decât de la Abū Hurayrah — Allah să fie mulțumit de el: Ǧibrīl — pacea fie asupra lui — ședea alături de Profet ﷺ. A privit spre cer și iată un înger impunător. Ǧibrīl — pacea fie asupra lui — a spus: De când a fost creat, acest înger nu a mai coborât până în clipa aceasta. Când a coborât, a spus: O, Muḥammad, Stăpânul tău m-a trimis la tine. Să te facă un profet-rege sau un rob-trimis?»"*

Printre relatările mursal ale lui Yaḥyā ibn Abī Kathīr — Allah să aibă milă de el — se află că Profetul ﷺ a spus:

„Mănânc așa cum mănâncă robul și stau așa cum stă robul, căci eu sunt numai un rob."

A consemnat-o Ibn Saʿd în Ṭabaqāt. A consemnat și relatarea lui Abū Maʿshar, de la al-Maqburī, de la ʿĀʾishah — Allah să fie mulțumit de ea — că Profetul ﷺ a spus:

„A venit la mine un înger și a spus: «Stăpânul tău îți transmite pacea și spune: Dacă vrei, vei fi un profet-rege, iar dacă vrei, un rob-trimis.» Jibrīl — pacea fie asupra lui — mi-a făcut semn să mă smeresc. Atunci am spus: «Un profet-rob.»"

Ea a spus: *„De atunci, Profetul ﷺ nu mai mânca rezemat și spunea: «Mănânc așa cum mănâncă robul și stau așa cum stă robul.»"*

Printre relatările mursal ale lui al-Zuhrī — Allah să aibă milă de el — se află: *„Ne-a ajuns că la Profet ﷺ a venit un înger care nu mai venise la el înainte, iar cu el era Jibrīl — pacea fie asupra lui. Îngerul a spus, în timp ce Jibrīl tăcea: «Stăpânul tău îți dă să alegi între a fi rege și a fi un profet-rob.» Profetul ﷺ a privit spre Jibrīl ca și cum i-ar fi cerut sfatul, iar acesta i-a făcut semn să fie modest. Trimisul lui Allah ﷺ a spus: «Un profet-rob.»"* Al-Zuhrī a spus: *„Se spune că, din clipa în care a rostit aceasta și până când a părăsit această lume, Profetul ﷺ n-a mai mâncat rezemat."*
În Musnad sau în cartea lui al-Tirmidhī se relatează de la Abū Umāmah — Allah să fie mulțumit de el — că Profetul ﷺ a spus:

„Stăpânul meu, Atotputernicul și Mărețul, mi-a oferit să-mi prefacă valea Meccăi în aur. Am spus: «Nu, Stăpâne! Ci să mă satur într-o zi și să flămânzesc într-o zi»"

— a spus aceasta de trei ori sau ceva asemănător — *„«Când flămânzesc, Te implor cu smerenie, iar când mă satur, Îți mulțumesc.»"*

Unul dintre cei care Îl cunosc pe Allah a spus: *„Cine pretinde că este rob, dar păstrează în sine o voință proprie, minte în pretenția sa. Calitatea de rob este adevărată numai pentru cel care își stinge voințele și împlinește voința Stăpânului său. Numele lui este cel cu care este numit, iar însușirea lui este cea cu care este descris. Când este chemat pe nume, răspunde ca rob; nu-și revendică nici nume, nici însemn aparte și nu răspunde decât celui care îl cheamă ca rob al Stăpânului său."* Apoi a rostit aceste versuri:

O, ʿAmr, Zahrāʾ răspunde pentru sângele meu,
O știe cel care aude și cel care vede.
Nu mă chema decât: „O, rob al ei!”,
Căci acesta este cel mai adevărat dintre numele mele.[9]

Iar altul a spus în versuri:

Ce caut eu să-mi arăt nevoia unui neputincios
Asemenea mie, care nu mă poate îndestula?
Se cuvine să-mi arăt nevoia numai Celui
Ce stăpânește fericirea și nefericirea mea.
Mă înalț de bucurie că aparțin pragului Său
Atunci când spun: „Stăpânul meu!”
Nu mă chema decât: „O, rob al Lui!”,
Căci acesta este cel mai nobil dintre numele mele.

Al-Ḥāfiẓ Abū Nuʿaym — Allah să aibă milă de el — a relatat în Cartea numelor companionilor, prin șeicul Abū Sulaymān al-Dārānī — Allah să aibă milă de el: „Mi-a relatat ʿAlqamah ibn Suwayd ibn al-Ḥārith al-Azdī, de la tatăl său, de la bunicul său, că acesta amintea și transmitea de la Luqmān cel înțelept că i-a spus fiului său: «Ți-am adunat înțelepciunea mea în șase îndemnuri: lucrează pentru această lume pe măsura șederii tale în ea; lucrează pentru Viața de Apoi pe măsura șederii tale în ea; lucrează pentru Allah pe măsura nevoii tale de El; săvârșește din păcat pe măsura pedepsei pe care o poți îndura; nu cere decât Celui care nu are nevoie de nimeni; iar dacă vrei să nu-L asculți pe Allah, fă-o într-un loc în care El nu te vede.»”[10]

Ibrāhīm al-Khawwāṣ — Allah să aibă milă de el — a spus: „Leacul inimilor se află în cinci lucruri: recitarea Coranului cu cugetare, ținerea pântecelui gol, rugăciunea de noapte, implorarea

9 Imagine poetică a celui răpus de iubire. Versurile sunt citate prin analogie pentru devotament; femeia numită în ele nu este o referire la Allah. Vezi explicația lui Khālid al-Muṣliḥ la Al-Dhull wa-l-inkisār, lecția 10.

10 Lanț slab, potrivit lui Ḥijāzī, adnotări la Al-Dhull wa-l-inkisār, p. 104, nota 122. Aceasta este o atribuire transmisă printr-o relatare, nu un hadith profetic.

smerită înaintea zorilor și șederea alături de cei evlavioși."[11] Ibrāhīm ibn Adham — Allah să aibă milă de el — le-a dat un îndemn atunci când l-au întrebat despre cuvintele Celui Preaînalt:

﴿ٱدْعُونِيٓ أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾

Chemați-Mă și vă voi răspunde!
Coranul, 40:60

„Noi Îl chemăm, dar nu ni se răspunde." Le-a spus: „L-ați cunoscut pe Allah, dar nu L-ați ascultat. Ați citit Coranul, dar nu ați lucrat potrivit lui. L-ați cunoscut pe Șeitan, dar i-ați dat ascultare. Ați pretins că-L iubiți pe Trimisul lui Allah ﷺ, dar ați părăsit Sunnah sa. Ați pretins că iubiți Paradisul, dar nu ați lucrat pentru el. Ați pretins că vă temeți de Foc, dar nu v-ați oprit de la păcate. Ați spus că moartea este adevărată, dar nu v-ați pregătit pentru ea. V-ați ocupat de defectele altora și nu ați privit la defectele voastre. Mâncați din cele cu care vă înzestrează Allah, dar nu mulțumiți. Vă îngropați morții, dar nu luați învățătură."[12]

Îi cerem lui Allah Preaînaltul ca, prin îndurarea Sa, să ne călăuzească spre ceea ce-L mulțumește de noi și să ne dăruiască un sfârșit bun. Āmīn! El este Cel mai Îndurător dintre cei îndurători, Stăpânul lumilor. Allah Preaînaltul să-l binecuvânteze pe Pecetea Profeților, stăpânul nostru Muḥammad, precum și întreaga sa familie și toți companionii săi. Allah îmi este de ajuns; în El mi-am pus încrederea și ce bun Ocrotitor este El!

11 Lanț slab, potrivit lui Ḥijāzī, adnotări la Al-Dhull wa-l-inkisār, p. 105, nota 123. Cuvintele sunt atribuite lui Ibrāhīm al-Khawwāṣ, nu Profetului ﷺ.

12 Lanț necredibil, potrivit lui Ḥijāzī, adnotări la Al-Dhull wa-l-inkisār, p. 105, nota 124; în lanț se află un transmițător acuzat de fabricarea relatărilor. Atribuirea istorică lui Ibrāhīm ibn Adham nu este astfel stabilită.

Glosar

khushūʿ خشوع
Smerenia inimii înaintea lui Allah, însoțită de supunerea și liniștirea mădularelor.

rukūʿ ركوع
Înclinarea din rugăciune.

sujūd سجود
Prosternarea.

mursal مرسل
Relatare în care un urmaș al companionilor atribuie direct o vorbă Profetului ﷺ, fără să numească un companion în lanț.

qiblah قبلة
Direcția către Kaʿbah, spre care musulmanul se îndreaptă în rugăciune.

Ḥijr حجر
Spațiul mărginit de zidul semicircular de lângă Kaʿbah.

Bibliografie

1. Ibn Rajab al-Ḥanbalī, Al-Khushūʿ fī al-ṣalāh, al-Maktabah al-ʿAbbāsiyyah al-Ḥadīthah, Cairo.

2. Ibn Rajab al-Ḥanbalī, Al-Dhull wa-l-inkisār li-l-ʿAzīz al-Jabbār aw al-Khushūʿ fī al-ṣalāh, îngrijire și adnotări de Abū Maryam Ṭāriq ibn ʿĀṭif Ḥijāzī, Dār al-Risālah, Cairo.

Indice

cunoaștere	7, 8, 13, 17
inimă	5, 6, 8, 10, 13, 17, 19, 24, 26, 27, 28
prosternare	14, 21, 25
rugăciune	3, 4, 6, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 28
smerenie	2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 16, 17, 20, 22, 26, 30
trufie	21, 28

Textul arab al citatelor coranice: Tanzil Project (tanzil.net), CC BY 3.0. Cules cu Libertinus Serif și Amiri. Institutul Tawhid.

Al-Khushūʿ fī al-ṣalāh

Smerenia în rugăciune

O lectură despre smerenia inimii, atenția în rugăciune și stăruința în rugă, cu îndemnuri coranice și relatări explicate de Ibn Rajab.

Autor: Ibn Rajab al-Ḥanbalī

Traducere în limba română

Institutul Tawhid

INSTITUTUL TAWHID

tawhid.ro